

Asia: VN/20129/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös teknologiapolitiikasta 2020-luvulla – teknologialla ja tiedolla maailman kärkeen

Teknologiapolitiikan päämäärä

Lausuntonne ehdotetusta teknologiapolitiikan päämäärästä.

Suomen Kuntaliitto pitää päämäärää, että Suomi on vuonna 2030 maailman menestyksellisin ja tunnetuin teknologian kehittämisestä ja hyödyntämisestä hyvinvointia ammentava maa, kunnianhimoisena tavoitteena. Tavoitteena se on varmasti omiaan kirittämään ja kannustamaan teknologiakehitystä ja uusien teknologioiden hyödyntämistä kaikilla yhteiskunnan sektoreilla, mutta menestys ja tunnettuus eivät kuitenkaan saa olla itsetarkoituksellisia päämääriä.

Tavoite 1

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 1: Suomi on maailman kilpailukykyisimpiä valtioita ja maailman paras paikka teknologiayrityksille.

Kunnat ja kaupungit ovat keskeisessä roolissa vetovoimaisen toimintaympäristön luojina, yritysten innovaatiotoimintaa tukevien kehittämisalustojen ja ekosysteemien rakentajina sekä yritysten neuvontapalveluiden tuottajina. On tärkeää ymmärtää, että kansallisen innovaatorahoituksen tehokas ohjautuminen yrityskenttään edellyttää paikallistason toimintaa, jonka kautta eri tahoilla tehtävä kehittämissyö konkretisoituu uusia tuotteita ja palveluja synnyttäväksi tuotekehitysyhteistyöksi. Esimerkkeinä toimivista innovaatioalustoista ovat lukuisat tiedepuistot, teknologiakeskukset, polikset, living labit, teollisuuskyllät jne. joiden kautta kaupungit tukevat kaupunkien, korkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä uusien ratkaisujen synnyttämiseksi ja kokeilemiseksi. Myös kaupunkien isot tulevaisuusinvestoinnit ja kaupunkikehityskohteet toimivat yleisesti uusien innovaatioiden käyttöönottoa tukevin alustoina.

Kansallisen TKI-tiekartan lisäksi tulee huomioida alueelliset älykkään erikoistumisen strategiat, joiden tavoitteena on kasvattaa kilpailukykyä ja kestäväää taloutta EU:n ohjelmakaudella 2021–2027. Älykäs erikoistuminen on paikkasidonnainen strategia. Siksi alueellinen innovaatioekosysteemi ja sen toimijat ovat siinä keskeisessä roolissa rakentaen pohjaa myös uusien teknologisten ratkaisujen muotoutumiselle. TKI-tiekartan ja kaikissa maakunnissa laadittujen älykkään erikoistumisen strategioiden yhteisellä osallaan pystytään tukemaan myös periaatepäätöksen tavoitteita.

Periaatepäätöksen tavoitteiden toteuttamisessa tulisikin laajasti hyödyntää kuntien toimintaa ja kohdentaa valtion rahoitusta ja muita työkaluja tätä työtä tukevasti samalla kun luodaan rakenteita kuntien ja valtion toimintojen entistä paremmaksi yhteensovittamiseksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi ekosysteemisopimusten kaltaisten instrumenttien vahvaa resursointia sekä sitä, että kansallisella rahoituksella varmistetaan kuntien edellytykset hyödyntää EU:n innovaatorahoitusta (esim. eDIH ja CEF).

Tietoliikenneinfran hyvä kattavuus on edellytys toimivien digipalvelujen kehittämiseksi ja käyttöönotolle. Jotta asiassa päästäisiin ripeästi eteenpäin, tulee laajakaistarakentamisen valtiontukihankkeet toteuttaa ilman kuntien rahallisen osallistumisen vaatetta

Tavoite 2

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 2: Suomessa on maailman tunnetuimpia ja houkuttelevimpia teknologia-alan koulutuksen, tutkimuksen, osaajien ja investointien keskuksia.

Monitieteisyys ja monialaisuus tulee tunnistaa keskeisenä tekijänä korkean teknologian kehittämisessä ja hyödyntämisessä sekä kansainvälisesti tunnustetun teknologiaprofiilin rakentamisessa. Korkean teknologian ratkaisujen kaupallistaminen ja markkinoille tuominen edellyttää myös LUMO-alojen ulkopuolista huippuosaamista, johon yhdistyy teknologiaymmärrys. Uudesta teknologiasta ammennettava lisäarvo syntyy, kun teknologiaa sovelletaan kuluttajien, yritysten ja muiden organisaatioiden kohtaamien ongelmien ratkaisemiseksi ja tarpeiden täyttämiseksi. Siten tutkimuksen laaja-alaisella perusrahoituksella tuetaan myös teknologia-alan menestystä.

Digitalisaatio ja uuden teknologian hyödyntäminen on koko koulutussektorin läpileikkaava elementti, alkaen varhaiskasvatuksesta ja jatkuen koko oppimispolun läpi jatkuvaan oppimiseen. On keskeistä, että kaikki koulutusasteet ovat kiinnittyneet digitalisaation kehittämiseen ja tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. Koulutuksen laadun, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden turvaaminen edellyttää, että uutta teknologiaa ja digitaalisia ratkaisuja hyödynnetään koko koulu- ja oppimispolulla. On tärkeää, että Suomessa koko koulutussektorilla on oppimisen ekosysteemi, joka hyödyttää oppijoita, tutkimus- ja innovaatio toimintaa ja työelämää.

Teknologiäteollisuuden alalla ammatillisella koulutuksella on iso merkitys osaavan työvoiman varmistamisessa korkeakoulujen rinnalla. Jotta työntekijöiden ja -hakijoiden osaaminen on ajan tasalla ja työmarkkinoiden tarpeeseen vastaavaa, tulee varmistaa, että koulutuksen järjestäjillä on hyvät mahdollisuudet tarjota nykyaikaiset oppimisympäristöt ja laitteet. Tämä tapahtuu tiiviissä yhteistyössä työelämän ja yritysten kanssa. Yhteisillä toimintamalleilla ja verkostomaisella yhteistyöllä saadaan toisen asteen koulutuksen, korkeakoulujen ja elinkeinopuolen parhaat ominaisuudet käyttöön myös teknologia-alan osaamisen vahvistamiselle ja houkuttelevalle koulutustarjonnalle.

Tavoite 3

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 3: Suomessa on maailman teknologia- ja innovaatiomyönteisin julkinen sektori, joka mahdollistaa ihmisten ja yritysten hyvinvoinnin.

Suomen julkisella sektorilla on laajat yhteiskunnalliset tehtävät kansalaistensa arjessa. Kunnille ja kaupungeille kertyy toiminnastaan paljon tietoa, jonka parempi saatavuus sekä turvallinen ja luotettava käyttö mahdollistaisi uusia palveluinnovaatioita sekä toiminnan ja talouden tehostamista.

Kuntien ja muun julkisen sektorin kumppanuutta TKI-toimijoiden sekä innovaatioita kaupallistavien yritysten kanssa tulee tukea. Julkisen sektorin datan hyödyntämistä ja toisiokäyttöä tulee mahdollistaa ja sujuvoittaa julkisten palvelujen kehittämisen sekä uusien kaupallisten sovelluksien syntymisen edistämiseksi. Esimerkiksi toisiolain ongelmien korjaaminen on välttämätöntä terveysteknologiasektorin kasvulle. Julkisissa sote-palveluissa syntyvään dataan perustuvan sekä julkisissa palveluissa toteutettavan tutkimuksen esteiden ja hidasteiden purkamisen tulee olla osa teknologiapolitiikan tavoitteita.

Teknologiapolitiikan tavoitteiden tulisi tukea kehitystä, jossa uuden teknologian turvallinen ja luotettava käyttöönotto ei merkittävästi lisää julkisen sektorin hallinnollista taakkaa tai kustannuksia. Uuden teknologian käyttöönotto ei saisi jäädä kunnissa kannattamattomaksi siksi, että esimerkiksi siihen liittyvät alkuinvestoinnit tai toiminnan muutoskustannukset nousevat liian korkeaksi.

Hallinnollista taakkaa ja hallinnollisia kustannuksia arvioitaessa on myös huomioitava, että julkisella sektorilla on datataloudessa monta roolia. Kunnat toimivat esimerkiksi paikallisten palveluiden tuottajina, tilaajina, käyttäjinä sekä innovaattoreina.

EU:sta on tullut ja on tulossa paljon digitaaliseen siirtymään liittyvää lainsäädäntöä, joka on osittain suoraan sovellettavaa oikeutta myös Suomessa. EU:n suuntaan on edunvalvontatyössä näin syytä huomioida Suomen julkishallinnon erityispiireet esimerkiksi virkamiesvastuista ja hyvän hallinnon periaatteista, jotta EU-tason lainsäädännöllinen kehys ei kohtuuttomasti lisää Suomen julkisen sektorin hallinnollista taakkaa.

On syytä myös tarkastella julkisen sektorin suhdetta yhä globaalimpaan toimintaympäristöön. EU:n yhtenä tavoitteena on yhtenäiset sisämarkkinat datan osalta, jotta Eurooppa pystyisi paremmin kilpailemaan maailmalla. Miten saamme hyödyt pysymään kansalaisilla ja palveluinnovaatiot palvelemaan heitä? EU ja teknologiapoliittiset periaatteet painottavat reilua datataloutta, mikä muun muassa pehmeän infran avulla auttaisi kansalaisia paremmin hallita omia tietojansa ja kuka niitä hyödyntää. Tämän mahdollisuudet pitäisi olla aito.

”Pehmeän infrastruktuurin” osalta tulee huomioida kuntien mahdollisuudet ottaa käyttöön ja hyödyntää sitä. Noin puolet maan väestöstä asuu kunnissa, joissa ei kokonsa puolesta ole riittäviä resursseja kehittää tällaista infrastruktuuria, tai välttämättä edes ottaa sitä käyttöön ilman tukea. Tämä asettaa myös kansalaiset eriarvoiseen asemaan asuinkunnan perusteella. Kansallisilla

toimenpiteillä tulisi huolehtia siitä, että kaikilla kansalaisilla on tasavertaiset mahdollisuudet hyötyä digitaalisista palveluista turvallisesti ja luotettavasti.

Tavoite 4

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 4: Suomi hyöttyy laajalti globaaleihin haasteisiin vastaavien teknologioiden rohkeasta kehittämisestä ja soveltamisesta.

Kunnilla on potentiaalisesti iso rooli, kun halutaan ottaa nopeasti käyttöön teknologiaa ja kokonaisratkaisuja, joiden avulla Suomesta tulee maailman ensimmäinen hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta. Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten kehittämää osaamista ja teknologiaa voitaisiin hyödyntää kunnissa laajasti ja samalla kansallisen kehittämisen kautta vahvistaa myös vientinäkymiä. Tämä vaatisi kuitenkin uudenlaista ajattelua tutkimusyhteistyöhön, innovatiivisten hankintamenetelmien hyödyntämistä ja kansallisen tason koordinaatiota toteutuakseen laajamittaisesti.

Seurantamalli

Lausuntonne ehdotetusta seurantamallin toteuttamisesta.

Periaatepäättösluonnoksesta puuttuu tarkempi kuvaus siitä, miten seuranta käytännössä aiotaan toteuttaa, joten siinä ei oikeastaan kuvata seurantamallia. Luonnoksessa todetaan: "Periaatepäättös ei sisällä erillistä toimenpideohjelmää, mutta siihen liittyviä toimenpiteitä on toteutettu ja tarkoitus käynnistää eri ministeriöissä, jotka myös seuraavat niiden etenemistä." Ministeriöiden voi olettaa seuraavan käynnistämiään toimenpiteitä joka tapauksessa, oleellista on kai toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutumisen tarkastelu kokonaisuutena. Viimeisessä kappaleessa mainitaan, että seurannassa ja ohjauksessa hyödynnetään teknologianeuvottelukunnan sihteeristöä ja ministeriryhmiä ja että digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministeriryhmä digitoimiston avustuksella seuraa kokonaisuuden etenemistä. Jää kuitenkin epäselväksi onko jollain tietyllä taholla vastuu seurannasta ja onko muilla toimijoilla raportointivelvoitteita tätä toimijaa kohtaan.

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit ja huomiot.

-

Huovinen Jarkko
Suomen Kuntaliitto

Karttaavi Tommi
Suomen Kuntaliitto ry

